

Voor PG, altijd
Voor Corsica, ons toevluchtsoord,
waar hij graag had willen wonen

Inhoud

Vertrek	9
Zee of oceaan?	13
De Sargassozee	19
Vloed, eb	23
Ultramarijn	29
Als een eiland midden op zee	35
‘Hier zijn de draken’	41
Piraten en piraterij	47
Het noodanker	52
Nee tegen de sirenen	57
Al het zout in de zee	63
Vuurtorens, die constante factor	67
Robinson Crusoe	72
De vlaggen hijsen	78
Volle zee	83
Zeeziek	88
Zeevaarders	94
Kusten	99
Kaap Angst	106

De witte walvis	112
Pakijs	118
Zwemmen	123
Zeerisico	128
Haaienfilosofie	134
Dankwoord	139
Ankerpunten	141

Vertrek

DE BAREN OP

Ach, hoeveel kapiteins en zeelui allerhande
Die welgemoed vertrokken naar de verre landen

VICTOR HUGO, 'OCEANO NOX'

De oceaan is goed voor het betere vertrek, want je laat er alles achter je, niet alleen de vaste grond, voor een grote sprong naar de horizon, een duik in het diepe. Avonturen, mooie, heftige avonturen, die beleef je op zee, nadat je de trossen los hebt gegooid, alle ankerpunten van het vasteland de rug hebt toegekeerd. Je kunt niet naar de zee kijken zonder te branden van het verlangen te vertrekken, te worden verlost.

Verlost van wat? Van een leven dat iets te doorsnee is, dat ingesnoerd wordt door allerlei gewoonten en automatismen. De zee moedigt ons aan om onze blik te verruimen, verder te kijken dan onze neus lang is; hij maakt dat we ons enigszins schamen voor het feit dat we zo schuchter zijn, zo weinig bewegingsvrijheid voor onszelf afdwingen. Hij vertelt ons over verre horizonten en nodigt ons bovendien uit om meer lichtheid te betrachten: te zoeven in plaats van te sjokken, ruim te denken, ja te zeggen tegen grenzeloosheid. Die uitgestrekte, majestueuze oceaan nodigt uit om alle mogelijke risico's te nemen: vertrek! Naar daar! Ver weg! Om er te proeven van het onverwachte, het onbekende te verkennen.

Want de zee is zuinig op zijn geheimen; in de diepte herbergt hij een complete wereld die zich aan ons oog onttrekt. Hij verandert voortdurend, telt duizend-en-een golven, is ongrijpbaar; hij is eeuwig in beweging, nooit hetzelfde, nooit monotoon, niet te beteugelen. De zee laat zich niet temmen en evenmin koloniseren; permanente bewoning staat hij niet toe. Alleen wie zich bescheiden opstelt kan zich er ophouden, en dan uitsluitend op doorreis, op het ritme van zijn deining, gehoorzaam aan zijn getijden.

Het kan helemaal geen kwaad om je zo klein te voelen wanneer je eenmaal in de ban bent van dat alles wat mooier en sterker is dan wij. De zee leert ons

een moeilijke maar gezonde les: we kunnen niet alles in de hand hebben of plannen. Ons bestaan zal altijd onvoorziene gebeurtenissen kennen, mysterieuze contreien waar we geen vat op krijgen, maar die ons ook in vervoering kunnen brengen. Per slot van rekening is leven toch zeker niets anders dan zo waardig mogelijk improviseren aan de hand van een rotsvast vertrouwen, optimisme?

Op zee worden we geconfronteerd met bliksem en donder, klippen en schipbreuk, monstergolven en rukwinden, zeker. De zee kan ons bestoken met stuifregen en schuim. Het is de laatste ongerepte plek op aarde, het laatste onontgonnen terrein; wij mensen zijn er slechts genodigden, we moeten er leren nederig te zijn, want in het hart van de golven zijn we niets anders dan ledenpoppen, speelballen van de deining, van die felle noordwester, van de *libecciu*.*

Maar de zee staat ook voor zon en vakantie, schelpen en schaaldieren, stranden waarnaar we verlangen, waarvan we dromen. Hij symboliseert een periode van vrijheid en verlof, het luchtig geklede lichaam dat zich aanbiedt aan de wind. Het o zo zinnelijke baden waarmee we in een paar zwemslagen gewicht lozen, spelen met de zwaartekracht. Hij is het geluk van de

* Libecciu: zuidwester die voornamelijk over Corsica, maar ook over de Côte d'Azur en Italië waait.

duik, het plezier waarmee we door de golven schieten, waarbij onze ademhaling zich voegt naar het ritme van zijn grote, zoute hart.

Kortom: de zee is het leven. Sterker nog: de zin van het leven. De zee geeft duiding aan ons bestaan, of we nu een admiraal zijn of een eenvoudige matroos. Onvermoeibaar bestookt hij ons met lessen en adviezen. De kunst is ernaar te luisteren, je er in stilte voor open te stellen, zodat je de vruchten van zijn wijsheid kunt plukken. Met al zijn beweeglijkheid is hij een echo van ons bestaan, waarvan de dagen elkaar snel opvolgen. Met al zijn veranderlijkheid herinnert hij ons eraan dat we onze bestemmingen via tal van wegen en omwegen bereiken, in weer en wind.

Hij moedigt ons aan om onze angsten voor het ruime sop te bezweren en bewust te proeven van het zout dat het leven ons te slikken geeft. Hij vertegenwoordigt de kunst van de metamorfose, het vermogen opnieuw te beginnen, onvermoede bronnen en het zomerlicht. Ook al zijn we bang, laten we die golven in duiken, de blik recht vooruit.

En laten we altijd de meester van ons lot zijn, de kapitein van onze ziel.

Zee of oceaan?

NEE TEGEN ETIKETTEN

Sommige wijsneuzen vinden het leuk om ons te corrigeren als we 'zee' zeggen terwijl we de oceaan bedoelen. Alsof het per se nodig is tegenstellingen te creëren daar waar dezelfde golven heersen en dezelfde sirenen zwemmen. Dat soort muggenzifters kan snel de mond worden gesnoerd: voordat ontdekkingsreiziger Magellaan als allereerste per schip de wereld rond was gereisd, in de zestiende eeuw, had iedereen

het over 'de Oceaanzee'. Probleem opgelost, punt uit.

Toch niet, want naderhand kreeg elk deel van de gigantische oceaan rondom de continenten een naam toebedeeld: Stille Oceaan, Atlantische Oceaan, Indische Oceaan, Zuidelijke Oceaan en Arctische Oceaan. Terwijl het woord 'zee' werd toebedeeld aan de Middellandse Zee en zijn burens: Zwarte Zee, Egeïsche Zee, Adriatische Zee, Tyrreense Zee, Thracische Zee, Kretenzische Zee... Waaraan moeten worden toegevoegd de Caribische Zee, de koudere en minder turquoise Noordzee, de Rode Zee, Schotse Zee, Arabische Zee, Japanse Zee...

Alleen al bij het horen van die namen droom je van avonturen, van *roaring forties* en *furious fifties*,* van een noordwestelijke doorvaart** en nooit-geronde kapen. We weten dat de aardbol honderden zeeën en uitgestrekte oceanen telt die zich op kaarten aftekenen als aderen en slagaderen: de omloop van het intens belangrijke, levensreddende water. De continenten

* De *roaring forties*, *furious fifties* en *screaming sixties* zijn felle winden die op de Zuidelijke Oceaan waaien, in de buurt van Antarctica. De getallen verwijzen naar de breedtecirkels op het zuidelijk halfrond waar ze zich voordoen. Stoere zeevaarders willen heel graag Kaap Hoorn ronden, zodat ze er prat op kunnen gaan dat ze deze heftige stormen hebben weten te trotseren.

** De noordwestelijke doorvaart is het doel geweest van talrijke expedities: via de noordwestelijke punt van de Atlantische Oceaan de Stille Oceaan en Azië bereiken.